

OSCAR RODRIGUEZ

La sèquia reial del Xúquer –que féu construir el rei Jaume I– és la més important del País Valencià.

ent i Aigua, Josep Puxeu, ha donat el vist-i-plau perquè es construeix una planta potabilitzadora al final del transvasament, sense que això signifiqui enviar més recursos dels que es preveïen inicialment, és a dir, un màxim de 80 hectòmetres anuals. Això fa témer que a termini mitjà l'aigua procedent de la Ribera es destinarà a l'ús de boca i no a usos agrícoles, tal com s'havia acordat. “Ens neguem a deixar que l'aigua del Xúquer acabe destinant-se al negoci i a l'especulació urbanística a Alacant. Això és una estafa”, diu, taxatiu, Paco Sanz. Segons que adverteixen des de Xúquer Viu, les aportacions del riu han disminuït significativament durant els darrers 25 anys, sobretot a causa de la sobreexplotació dels aqüífers de la Manxa oriental i a la reducció de les precipitacions a la conca alta i mitjana del riu. A més, afegixen, persisteixen problemes de contaminació i mala qualitat de les aigües superficials que, si bé han millorat els darrers anys, són lluny d'assolir el bon estat ecològic.

Les aportacions del riu han disminuït molt, sobretot per la sobreexplotació dels aqüífers de la Manxa oriental

També asseguren des del col·lectiu que la canalització per a fer efectiu el transvasament no pot entrar en funcionament perquè no es reuneixen tots els condicionants tècnics i administratius requerits. Les disputes entre administracions han fet que ara com ara el govern de Madrid encara no haja definit l'àmbit territorial de la demarcació hidrogràfica del Xúquer, perquè la Generalitat Valenciana no vol assumir les competències exclusives sobre les conques internes valencianes (Serpis, Marina Alta, Marina Baixa, Alacantí...). I sense definició d'aquest àmbit territorial no pot aprovar-se cap pla hidrològic, que ja havia d'haver rebut el vist-i-plau el desembre del 2009. I sense pla hidrològic del Xúquer es contravé la directiva marc de l'aigua, una norma europea que estableix que tots els rius, aqüífers, llacs i aigües costaneres han d'estar en bon estat ecològic el 2015. “Això que tenim –apunta Ferrer– és una situació de desgovern en matèria hídrica que amenaça els nostres rius.” Amb tot, la Confederació Hidrogràfica del Xúquer té programades les primeres proves de conducció d'aigua cap al Vinalopó aquesta mateixa tardor. Resulta difícil de pensar, però, que no hi haurà oposició ciutadana. La Ribera sent el Xúquer més seu que mai i està disposada a presentar batalla pel benestar d'aquest fill díscol.

Violeta Tena

Les cessions d'aigua d'un riu a un altre, els transvasaments, són una font de conflictes de sempre també en aquest territori. Hi ha una solució per un problema que sembla irresoluble?

—Qualsevol apropiació d'un riu és una font de conflictes. El primer pas per a resoldre això és deixar establert que l'aigua pertany a la totalitat dels col·lectius, dels éssers humans i de les espècies. El subjecte primordial del patrimoni comú de l'aigua és la comunitat mundial d'éssers humans, i d'ací en ve el caràcter mundial. Per això a cada comunitat li correspon la responsabilitat de supervisar la sostenibilitat i el benestar dels rius. Per tant, cal refermar no pas la propietat sobre els rius sinó la responsabilitat envers els rius. El País Valencià ha de ser responsable de la cura dels seus rius, de manera que li puguen satisfer les necessitats, sempre tenint en compte que l'aigua no és un recurs il·limitat i amb la consciència que és un element fonamental per al dret a la vida. Dit això, cap comunitat no pot fer un ús exclusiu de l'aigua. Cal fer-ne un ús solidari, és a dir, compartit, per permetre a tothom de tenir dret a la vida. Per tant, el principi de propietat s'ha de reemplaçar pel principi de responsabilitat. L'aigua ha de passar de ser vista com un *res nullius* ('cosa sense amo') a una *res publica* ('cosa comuna').

Una segona qüestió és el concepte de sobirania dels estats o de les formacions polítiques que es consideren independents i sobiranes respecte a l'ús que fan del territori. El concepte de sobirania absoluta porta necessàriament al conflicte quan parlem de l'aigua o de qualsevol altre recurs natural. Quan un país s'atribueix la sobirania sobre tots els recursos existents al seu territori sorgeixen conflictes. El mes d'abril hi hagué la cimera dels onze països que comparteixen el Nil, perquè Egipte s'havia negat a disminuir la quantitat de recursos que li havien assignat de feia segles. Egipte té drets d'ús sobre el 62% de l'aigua del riu i té dret de vet sobre les intencions que qualsevol altre país com ara el Sudan puguen prendre. Egipte es nega a abandonar el principi de sobirania absoluta. I aquesta posició monolítica dificulta arribar a un acord.

En el fons hi ha un problema de sobirania sobre els recursos naturals, no

“Cal refermar la propietat sobre els rius, i no pas la responsabilitat envers els rius”

Polític d'origen italià, Riccardo Petrella (1941) feia anys que advertia dels riscos de deixar-ho tot a mans de l'ultraliberalisme. Aquest economista —que va formar part de l'equip de Jacques Delors quan encapçalava la Comissió Europea— va visitar València fa poc, convidat per l'Institut del Territori. EL TEMPS hi va parlar del seu llibre 'El manifest de l'aigua'.

tan sols de l'aigua, sinó també sobre els boscos, l'aire... El principi de sobirania nacional ha tingut greus conseqüències en forma de devastació natural i de generació de conflictes. Per tant, en lloc de reivindicar tant la sobirania nacional, en matèria de recursos naturals cal reivindicar una sobirania compartida. El dia que s'hi arribe haurem avançat molt.

—Al vostre *Manifest de l'aigua* reclameu una “revolució de l'aigua”. Què voleu dir?

—La situació a què ens enfrontem és ben complicada: 1.400 milions de persones a tot el món no tenen accés a una quantitat d'aigua que hom consideraria suficient; i 2.000 milions no tenen accés a un aigua de prou qualitat. Es pot viure sense moltes de les necessitats artificials que ens hem creat, sense internet, sense petroli o sense comptes bancaris. Però no podem viure sense aigua. Per això necessitem una revolució de l'aigua. I que és això? Con-

sisteix en una revolució que implante un sistema de regulació de la propietat, assignació, gestió i conservació de la principal font de vida, que és l'aigua.

—**Heu advertit del perill de la mercantilització dels recursos naturals.**

—Durant els segles XIX i XX l'aigua, com la natura, la biodiversitat, el bosc... s'han convertit en recursos al servei de l'ésser humà. La tecnologia ha esdevingut l'instrument a través del qual els éssers humans han transformat els elements de la natura en matèries primeres per elaborar productes de consum. La tecnologia ha mutat les condicions de la natura. L'aigua no té valor com a tal, sinó que té un valor instrumental, productiu.

La mercantilització porta associada una dessacralització de la vida que em preocupa. Hi ha coses que tenen valor per si soles i que haurien de quedar al marge de la lògica econòmica. Aquests darrers vint anys s'ha propagat una cultura tecnoeconomicista que és molt perillosa. Quasi tots els éssers vius i la majoria dels recursos de la terra han passat a considerar-se mercaderies amb un valor econòmic.

—**Però la realitat ens diu que els éssers humans no sabem valorar allò que no té un valor econòmic.**

—Això és tenir molt poca confiança envers els éssers humans.

—**Però és una realitat.**

—L'aigua no pot pertànyer als béns de consum. L'aigua és la vida i la vida no es consumeix, sinó que hi tenim dret. No pot ser que les comunitats més pobres, pel fet de no tenir diners, no tinguin accés a l'aigua.

Crec que hem de canviar de paradigma i adonar-nos que no podem devaluar el paper d'allò que és públic i glorificar el paper d'allò que és privat. Des de la dècada dels 80, organismes internacionals com ara el Banc Mundial o el Fons Monetari Internacional parlen cada vegada més de l'aigua com un valor econòmic. Per mitjà d'informes, confe-

FRANSTOCAMPS

“Em preocupa que la majoria dels recursos de la terra hagen passat a considerar-se mercaderies amb un valor econòmic”

rències i estudis, han dotat aquesta visió d'una legitimitat que no li correspon.

—Aquestes visions han arrelat molt, especialment als països en via de desenvolupament aquests darrers anys. Per què?

—Els vint darrers anys, la UNESCO, l'OMS o la FAO han deixat de ser els gestors dels programes de desenvolupament i cooperació cap als països del

tercer món. Ara, aquestes tasques recauen en les agències financeres internacionals, el Banc Mundial i el Fons Monetari Internacional, institucions que tenen per missió en la seua gènesi la promoció de la inversió privada. Per a ells, la privatització de serveis que abans havien estat comunals és un

pas indispensable per a modernitzar el sector de gestió dels serveis de proveïment d'aigua.

—Què es pot fer en vista de tot això?

—Encara que l'aigua haja passat a ser considerada com un bé vital, i si bé assolir l'accés a l'aigua ha estat declarat com un dels objectius de les Nacions Unides, no s'ha propiciat la creació d'un corpus de lleis bàsiques comunes a tot el món, més enllà de les legislacions dels estats. És un dèficit que caldria corregir, perquè l'absència d'una legislació mundial en matèria d'aigua té resultats dramàtics. Ens cal un conveni mundial de l'aigua que comprometa tothom.

Per una altra banda, hem d'actuar per evitar que l'aigua segueixca el camí del petroli, encara que resulte complicat. En primer lloc crec que és important de desestatitzar l'aigua, es a dir, alliberar-la de la lògica burocràtico-centralista del poder de l'estat. Això no significa privatitzar-ne la propietat i ser controlada per empreses privades. Hi ha fórmules que ens poden servir. Per exemple, a través d'empreses de tipus cooperatiu.

—Això sona molt idealista...

—És cert que en alguns casos s'ha demostrat que la desestatització ha estat contraproduent. Aquests darrers anys hem vist com han esclatat conflictes per l'aigua entre comunitats indígenes de l'Equador als quals se'ls havia traspasat la gestió de l'aigua. I només cal veure els embolics que s'organitzen ací entre els regants a la vora de la Mediterrània. No obstant això, la història

Una nova narració del món

Malgrat la transcendència dels aspectes que aborda (el perill de la mercantilització dels béns naturals, l'escassetat de recursos, la predominança de l'interès privat sobre el públic), Petrella no deixa de tractar-los amb un somriure a la cara. Vestit amb formalitat—corbata i camisa blava i una jaqueta que li donen un aspecte funcional—, ningú no diria que aquest economista que fou conseller de la Unió Europea en temps de Jacques Delors i professor de globalització i societat de la informació a la Universitat de Lovaina, vaja proclamant als quatre vents la necessitat de desempallegar-nos de l'imperi del mercat. Adversari de la globalització ultraliberal, Petrella ha estat secretari

general del Comitè Italià per al Desenvolupament de les Ciències Socials i director del Centre Europeu per a la Investigació en Ciències Socials de la UNESCO.

Aquest mateix any, l'editorial 314, en col·laboració amb l'Institut del Territori, ha publicat *Una nova narració del món*, obra en què Petrella aprofundeix el seu discurs i fa una crida a superar la narració dominant de la “teologia universal capitalista” en favor d'un discurs en què predominen els principis d'humanitat, dret a la vida digna, convivència, bé comú, democràcia i responsabilitat, alhora que propugna l'aspiració a la utopia de qualsevol societat.

